

1

2

3

4

HISTORIA IVRIS CIVILIS. 178722
DE
ADSESSORIBVS MAGISTRATVVM
ROMANORVM

QVAM
AMPLISSIMO PHILOSOPHORVM ORDINE
CONSENTIENTE
DISCEPTATIONI PVBLICAE PROPOSVIT
IOHANNES FRIDERICVS THEODORVS
R O L L E

LIBERALIVM ARTIVM MAGISTER ET IVRIS VTRIVSQVE
BACCALAVREVS

VINDICE
ADOLPHO LEBERECHE GRAICH
DRESDANO

LIPSIÆ D. III MART. MDCCLXXXVII

EX OFFICINA KLAVBARTHIA.

2 2 0

HISTORIA IVLIS CIVIS
DE
ADRESORIBVS MAGISTRIBVS
ROMANORVM

ADRESORIBVS
MAGISTRIBVS
CONSENTIENS

IOHANNES FREDERICVS THODORVS

LIBERTINVS PATRIS MAGISTRI ET IVLIS CIVIS
MAGISTRIBVS

ADRESORIBVS
MAGISTRIBVS
CONSENTIENS

LITIS D. M. MAG. THODORVS

ET OR. CIVIS ROMANORVM

Introductio.

Animus erat, de augustissimi iudicii Cameralis hodierni adfessoribus ea ratione exponendi, vt, quantum inter ipsos et adfessores priscis temporibus in Germaniae iudiciis et in antiqua in primis Imperatoris Camera adhibitos interfit, disquireremus. Legentibus vero eos, qui hanc rem attigerunt, statim infelix illud se offerebat, omnia Germanica cum Romanis comparandi, priorum saeculorum studium, quod adeo quidem inualuerat, vt in legibus quoque Imperii tum sancitis haud raro eius conspiciantur vestigia. Cui errori, quamquam a cordatoribus ICtis^{a)} dudum deriso et expulso, hoc tamen dare placebat, vt paucis verbis, quam adfessores etiam nostros ridiculum foret Romanis aequiparare, ostenderemus. En vero, quosdam ex illis rei iudiciariae Romanae interpretibus adgressi, tantam eorum deprehendebamus inconstantiam, vt, si totum hoc argumentum peculiari prius opera retrastaremus, huius fortassis pretium facturos nos putaremus. Cui orationi hanc viam seruandam definiuimus, vt primum *de origine adfessorum Romanorum* quaedam adferamus, deinde, *magistratuum urbanorum et prouincialium, ipsorumque principum adfessores* fecerentes, de singulis breuiter agamus, tandem vero *de officio et iuribus adfessorum* exponamus.

A 2

CAPVT

a) Frid. Gregor. LAVTENSACK *de praedicio principum Imp. ex abusu iuris Iustiniani.* (Witt. 1715. et in sel. opusc. iur. publ. Tom. I. Sect. V.)
1710.) Mich. Henr. GRIEBNER *diff.*

CAPVT I.

de origine adfessorum.

§. I.

Nulli ab initio populus Romanus legi certae paruit, Regis arbitrium pro lege fuit. Paucae leges a Regibus deinceps latae, his eiectis, lege tribunicia exoleuerunt, et ciuitas iterum incerto iure et consuetudine magis regi coepit ^{a)}, vsque ad conditas per Decemuiros XII. tabulas. Ausis vero in vrbe diuitiis, mutatisque cum fortuna moribus, iter venientii lasciuiae legibus intercludere necesse fuit, quae mox latae sunt tam innumerae, vt iam LIVII ^{b)} de immenso aliarum super alias aceruatarum legum cumulo notissima sit querela. Quae legum moles, altius in dies crescens, iuris dicundi munus arduum maxime et difficile reddidit: accessit aeterna illa interpretationum XII. tabb. series, disputationum fori ambiguitas, morum denique maiorum incertitudo. Ita sane perplexus iuris Romani labyrinthus, ex quo diuturna tantum et quotidiana exercitatio exitum parare posset. Huic vero magistratus suos populus Romanus commisit, viros vt plurimum militares, in castris educatos, saepius vi muneris bella gerentes ^{c)}: togatos negotiis publicis prudenter gerendis magis, quam formulis Pontificum addiscendis opinionibusque Ictorum perscrutandis operam navescentes, sique essent, qui iuris etiam priuati scientiam imbibissent, multitudinem causarum obrutos, publicis curis distractos atque detentos. Quae quum ita essent; sapienti consilio permissum magistratibus, demum etiam praeceptum fuit hoc, vt adhiberent in consilium viros cordatos, iura callentes, qui ipsos de iure instruerent, impeditos etiam in munere adiuuarent. Hi vero communi nomine *adfessores* ^{d)} appellati sunt.

§. II.

a) L. 2. §. 1. 3. 4. ff. de orig. iur.
 b) Lib. III. Cap. 34. c) Defid.
 HERALDVS de rer. iudic. auctor.
 Lib. I. Cap. 8. (in C. Theod. Tom. I.
 p. 77. edit. Io. DAN. RITTERI).

d) AMMIANVS MARCELLINVS
 Lib. XXIII. Cap. 6. (p. 296. edit. Jac.
 GRONOVII), ibique Henr. VALE-
 SIVS et Frid. LINDENBROG.

§. II.

E Graecia ductus videri posset hic adfessorum adhibendorum mos. In utraque enim ciuitate, et Atheniensium et Lacedaemoniorum, ex quorum etiam institutis ius civile fluxisse dicitur^{a)}, adfessores in vŭ fuisse docemur^{b)}. Ad Athenienses saltem quod attinet, Archontes ibi principesque, ob legum imperitiam aliasque causas iuri dicundo forte impares, adfuisse, quorum in hac re ope et consiliis vterentur, certissimum est. En verba DEMOSTHENIS^{c)}: Έδειτο ὁ Θεογενής — λεγων, ὅτι — δια την ἀπειριαν των πραγματος, και την ἀκακίαν την ἑαυτου, τουτου (Στεφανον) παρεδρον ποιησται, να διοκηση την ἀρχην. Suffragatur et eius scholiastes, VLPRIANVS^{d)}: Παρεδροι, inquit, ἐδιδοντο τοις νεωτεροις, ὅι νυν καλευμενοι συνκαθεδροι ἐπειδη γαρ ὁ ἀρχων πασας τας ὑφ᾽αυτου και κληρικας αιτίας ἐδικαζεν, ἐνιοτε δε δια την ἡλικίαν ἀπειρωσ εἶχε το διακρηνειν, ἐδιδото αὐτω παρεδρος ὁ συνδομιμαζων. Et IULIUS POLLUX^{e)} haec refert: Παρεδροι δ' ὀνομαζονται, ὅς αἰρουνται ἀρχων, και βασιλευς, και πολεμαρχος, δυο ἑκαστος, ὅς βουλευται. In Lacedaemoniorum vero republica vŭm adfessorum probare videtur CICERO^{f)}: Lacedaemonii, ait, regibus suis augurem ADSESSOREM dederunt; itemque senibus, sic enim consilium publicum appellant, augurem interesse voluerunt. Sed hoc argumentum non adeo firmum esse fatemur.

CAPVT II.

de adfessoribus singulorum magistratuum Romanorum.

SECTIO I.

de adfessoribus magistratuum urbanorum.

§. I.

Romanorum reges, quum angustam ciuitatem manu fere gubernare possent, et omnia ex aequo et bono iudicarent, nullos habuisse

A 3

a) §. 10. Inst. de iur. nat. gent. et civ.

b) Desfid. HERALDVS l. c. p. 78; Ge. a' ARNAVD de diis regibus Cap. 3.

c) orat. contra Neeroram, (in opp. Tom. II. p. 528. edit. Hier. WOLFIJ).

Midiam. Tom. V. p. 193. cit. edit.

e) Oron. Lib. VIII. Cap. 9. segm. 92. (Tom. II. p. 91. edit. Io. Henr. LEDERLINI et Tib. HEMSTERHVIS.)

f) de diuinat. L. I.

d) ad orat. in

habuisse credo adfessores; quapropter a libertatis demum tempore haec disputationis pars orditur. Iam vero inter magistratus vrbanos maiores primum locum tenent bini *Consules*, apud quos, electis regibus, omnis quoque iurisdictio fuit. Qua deinde cum Praetore communicata, de causis tantummodo leuioribus quibusdam, et quae voluntariae iurisditionis erant, cognouerunt extra ordinem, in primis vero, quae Augusti postea sanctio fuit, de fidei commissis^a). In quibus cognitionibus adfessores vere adsciuisse videntur. Ita enim IUVENTIVS CELSVS^b): *Pater meus referebat, quum esset in consilio ducennii veri cos., itum in sententiam svam, ut, quum Oiacilius Catulus, filia ex asse herede instituta, liberto ducenta legasset, petissetque ab eo, ut ea concubinae ipsius daret, et libertus, viuo testatore, decessisset, et, quod ei relictum erat, apud filiam remansisset, cogereur filia, id fideicommissum concubinae reddere.* Ex quibus nimirum verbis Celsum, quippe sententiam suppeditantem, adfessoris ibi partes egisse, satis elucere puto.

§. II.

Secundum inter magistratus in vrbe maiores locum occupat Praetor, apud quem summam in causis priuatis iurisditionem fuisse, notissimum est. De huius vero adfessoribus acturos prolixiores esse iubet magna virorum eruditorum confusio, adfessores cum Decemuiris, hos cum Centumuiris, eosque cum iudicibus ita miscerentium, et adeo parum sibi ipsis constantium, ut tantum abesse, ut vna omnium, ut vix vnus vna sit sententia, queri vtique possit. Quae nostra disputatio ut via et ratione procedat, haec ei praemitimus: *Causae priuatae erant vel extraordinariae seu cognitiones, vel ordinariae^a*). Illas Praetor, adhibitis adfessoribus et cognoscebat et dirimebat; de his vero non iudicabat ipse. Erant nimirum causae ordinariae duplicis fere generis; *de iure enim, aut de facto* quaestio mouebatur. Si illud; causa spectabat ad Praetoris consi-

a) Io. Aug. BACH *hist. iur. Rom. Lib. III. Cap. I. §. 2.* b) L. 29. *CAMA de iud. centumv. ex edit. Excell. Car. Frid. ZEPERNICK (Haupt. ff. de leg. II. lae 1776. §.) Lib. I. Cap. 2. p. 14. in Claudio Cap. 15.; Sibr. Terr. SIC-*

confilium, quo nomine Centumviri, et, qui his praeerant, Decemviri flitibus iudicandis continentur: sin hoc; Praetor iudices dabant, qui ex caussarum qualitate iudices pedanei, arbitri, recuperatores appellabantur. Iam de singulis videamus.

§. III.

Causae extraordinariae, quarum notionem vix accuratorem effingere possumus, quam fuisse eas plerumque causas leuiores voluntariaeque iurisdictionis ^{a)}, cognoscebantur a Praetore, ab eodemque dirimebantur. Et appellabantur quidem haec iudicia *na^r ἐξοχ^ην cognitiones* ^{b)}. In quibus Praetori ICtos adfessores adfuisse patet primum ex verbis SENECAE ^{c)}: *An ille plus praestat, qui inter ciues et peregrinos, aut VRBANVS PRAETOR ADEVNTIBVS ADSESSORIS VERBA PRONVNCIAT?* Deinde etiam VLPIANVS id confirmat. Scio, inquit ^{d)}, *quum Campani, metu cuidam illato, extorsissent cautionem pollicitationis; rescriptum esse ab Imperatore nostro, posse eum a Praetore in integrum restitutionem postulare; et Praetorem, ME ADSIDENTE, interloquutum esse, ut etc.* Porro PAVLVVS ad edictum: *quod quisque iuris etc.* haec notat ^{e)}: *Hoc edicto dolus debet ius dicentis puniri. Nam si ADSESSORIS imprudentia ius aliter dictum sit, quam oportuit: non debet hoc magistratui officere, sed ipsi adfessori.* Quum vero hoc edictum a Praetore urbano latum ipsos etiam in primis Praetores, successores edicentis, cohibere intenderet, quo minus a legum, quam ipsi tulissent, obseruantia se suosue amicos liberarent: consequi videtur, ut sub adfessoribus hoc loco adfessores Praetoris sint intelligendi. Denique pro his militat, quod ICti libros adeo adfessoriorum composuerint, in quos res, se forte adsidentibus, apud Praetorem adas memorabiliores retulerunt ^{f)}. Quod vero tandem ex CICE-

a) SICCAMA l. c. p. 17. b) SVE-
TONIVS l. c. Vnde est, quod ver-
bum: *extraordinariis* in inscriptione
tituli ff. de *extraord. cogn.* spurium
suspicitur Claud. SALMASIVS de
modo *vsurar.* Cap. 3. c) de *trau-*
quill. anim. Cap. 3. d) L. 9. §. 3.

ff. *qu. met. caus.* e) L. 2. ff. *qu.*
quisque iuris. f) Io. Did. van
LEEWEN *diff. I. de iur. stud. Cap.*
2. §. 9. (in Ger. OELRICHS rhes.
non. diff. Belg. Vol. II. Tom. I. p.
339).

CICERONE ^g) viris doctis ^h) petere placuit pro adfessoribus Praetorum argumentum, id leue admodum est, et Cicero iurisprudentiam praeterea numquam professus, cum quibusdam quidem amicis in tribunali Q. Pompeii, Praetoris, adfuit, sed fortasse in auditorum subfelliis sedit.

§. IV.

Ordinariae autem causae, in quibus de iure quaestio esset, ad Praetoris consilium pertinebant, sub quo nequaquam eius adfessores, ut quibusdam verbo fortasse deceptis visum fuit, sed Centumuiros, et, qui his praeerant, Decemuiros silitibus iudicandis intelligas. Vox nimirum consilii seu concilii ^a) idem hoc loco denotat, quod iudicium, iique, qui in consilio sunt, iudicasse dicuntur, quod sane ad adfessores Praetoris non quadrat. En PLINII verba ^b): Sedebant iudices CLXXX. (tot enim quatuor CONSILIIIS conferuntur) — Sequutus est varius euentus, nam duobus CONSILIIIS vicimus, totidem victi sumus. Quibuscum conferas, quae VALE-RIUS MAXIMVS de quodam retulit ^c). Cum improbiis hereditibus de paternis bonis apud Centumuiros contendit, omnibusque non solum CONSILIIIS, sed etiam sententis superior discessit. Quum itaque iudicii Centumuiralis partes consilia appellentur, totum quoque iudicium quin consilium dictum sit, nulla adest dubitandi ratio ^d).

§. V.

Praetoris autem in consilio primum occurrunt *Centumuiros*, seu iudices ^a) ad causas iuris ordinarias iudicandas in vrbe constituti. De quorum origine maxima inter Dd. fuit contentio, plurimis ^b) eos L. Aebutia institutos, quibusdam ^c) vero antiquiores hac lege putan-

^g) de Orat. Lib. I Cap. 37. h) v. Cap. 7. d) ZEPERNICK ad SIC-
c. Io. HOP. in diss. de iud. a Praet. et CAM p. 71. not. i. a) ZEPERNICK
prou. rect. dari sol. (in OELRICHS l. c. p. 66. not. e. b) Io. Nic.
thes. nou. Vol. I. Tom. II. p. 509.) FVNECCI disqu. de L. Aebutia, in
a) Iac. GOTHOFREDVS ad L. I. C. sll. opusc. ad SICCAMAM N. III.
Food. de legat. et decr. legat. (in C. p. 209. edit. ZEPERNICK. c) ZE-
Th. Tom. IV. p. 66. edit. RITTERI.) PERNICK l. c. p. 63. not. b.
b) Lib. VI. Epist. 33. c) Lib. VII.

putantibus. Quorum quidem opinioni et nos subscribimus ob ipsa, quapropter illi negant, GELLI verba^{d)}: *Sed enim, quum proletrarii, et adfclui, et Sanates, et vades, et subuades, et XXV. asses, et taliones, furtorumque quæstiones cum lance et licio evanuerint, omnisque illa XII. tabb. antiquitas, nisi in legis actionibus centumviralium caussarum, lege Aebutia lata, consopita sit; studium scientiamque præstare debeo iuris et legum, vocumque earum, quibus vitimur.* Quippe quæ verba id tantum probant, illas XII. tabularum antiquitates lege quidem Aebutia abrogatas, exceptionem tamen in legis actionibus centumviralium caussarum admissam esse. Quæ profecto omnia ipsum iudicium centumvirale eo, quo lex Aebutia lata fuit, tempore iam constitutum supponunt.

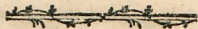
§. VI.

Centumviri vnde lecti et ad quem numerum aucti sint, satiratum est, nec cum proposito nostro cohaeret. Difficiliores autem, in quibus de iure quæstio erat, caussæ ad eos spectarunt. Ait CICERO^{a)}: *Iactare se in caussis centumviralibus, in quibus vfucapionum, tutelarum, gentilitatum, agnationum, alluisionum, circumluisionum, nexorum, mancipiorum, parietum, luminum, fillicidiorum, testamentorum ruptorum aut ratorum, ceterarumque rerum innumerabilium IVRA versantur, quum omnino, quid suum, quid alienum; QVARE denique civis an peregrinus, servus an liber quispian sit, ignoret, insignis est impudentiæ.* In primis vero caussas hereditatum semper fere ad Centumviros actas fuisse, ex legibus et veterum auctororum scriptis luculenter apparet^{b)}.

§. VII.

Praeter Centumviros in consilio Praetoris aderant *Decemviri filitibus iudicandis*. Erant hi magistratus minores, inter XXVI. et postea XX. viros a populo electi^{a)}, qui iudicium centumvirale dirigerent.

d) Lib. XVI. Cap. 10. a) de CASSIUS Lib. LIV. §. 239. (Tom I. orat. Lib. I. Cap. 38. b) SIECCA p. 757. edit. Herm. Sam. REIMARI.)
MA p. 264. edit. cit. a) DIO

rigerent. Ita enim POMPONIVS ^{b)}: Deinde, quum necessarius esset magistratus, qui hastae praeesset, Decemviri silitibus iudicandis sunt constituti. Heus vero tu, Pomponi! erras, tempora confundis! Hoc scilicet manifestum esse pronunciat BACHIVS ^{c)}, cum ex eo, quod Decemuiros magistratus adpellaueris, quum tamen a CICERONE ^{d)} iudicasse dicantur, tum in primis, quod eos hastae praefectos fuisse perhibueris, quippe hoc ab Augusto demum SVETONIVS ^{e)} factum referat. Sed salua res est. Iudicasse nimirum Decemuiros, ideoque magistratus esse non potuisse, saltem Ciceronis aeuo, id facile patet, quam sit leuiter dictum, quum apud ipsum Ciceronem et Praetor iudicasse ^{f)} dicatur, quem tamen magistratum numero non exemerit quisquam. Aequè minus, vt Bachio adsentiam, in altero, vbi ob Suetonii locum Pomponium errantem sibi visus est deprehendisse, a me possum impetrare, neque etiam tam subtili critica, qua Excell. ZEPERNICK ^{g)} vsus est, res egere videtur. Verosimillimum enim est, Decemuiros iam pridem, et non multo post introductos Centumuiros, Pomponio teste, institutos fuisse, qui, sedentibus Centumuiris, omnia moderarentur, causas proponerent, sententias colligerent, Praetori tamen relicum fuisse, conuocare hoc iudicium, a seo secum nexu cohaerens, conuocandique officium cum Quaestura functis delegasse; tandem, quum maior paulatim Centumuirali iudicio splendor accessisset, vt accessisse constat ^{h)}, Augustum id concessisse Decemuiris, vt suos Centumuiros ipsi etiam conuocarent, neque diutius hoc amplissimum iudicium quaestura functis pareret. Qua quidem ratione Pomponius ab ignorantiae et erroris accusatione fortasse defendi potest. Nostra certe aetate veteres ICTOS antiquitates iuris docere velle, nimis mihi durum videtur.

§. VIII.

b) L. 2. §. 29. ff. de orig. iur. Ferrinis pluribus locis; LIVIVS Lib. c) in hist. iur. Lib. II. Cap. 1. §. 28. III. Cap. 55. g) ad SICC. p. 72. et in not. n. p. 104. d) in orat. nor. i. h) QVINTILIANVS dial. Pro domo Cap. 29. et pro Caecina Cap. de orat. Cap. 38. 33. e) in Augusto Cap. 36. f) in

§. VIII.

Decemvirum itaque quum hoc fuerit munus, ut iudicio centumvirali praefiderent: statim apparet, quantum inter eos et Praetoris adfessores discrimen intercedat, quamuis utrosque mirifice confundant viri quidam doctissimi^{a)}. Praeterea Decemviri silitibus iudicandis a populo constituiebantur: adfessores Praetor adsumebat. Illi erant magistratus: hi non. Alias differentias praetermitto, quippe a HOPIO^{b)} et van LEEWEN^{c)} optime iam notatas.

§. IX.

Ceterum Decemviros silitibus iudicandis diuersos puto a consilio ex *L. Aelia Sentia*, quod in manumissionibus occurrit. Contrariam sententiam teneat *Iac. RAEVARDVS^{a)}*, *Ge. SCHVBART^{b)}*, *Sibr. Tetr. SICCAMA^{c)}*, *Ger. NOODT*, hoc consilium cum adfessoribus paullulum commiscens^{d)} *Io. Gotil. HEINECCIUS^{e)}*, *Car. Ferd. HOMMELIVS^{f)}* alique, Vlpiani scilicet et Theophili testimonio nixi. Vterque igitur prodeat! Haec VLPIANI verba^{g)}: *In consilium* (nimirum in manumissionum causis, nam de his loquitur) *adhibentur Romae V. Senatores et V. Equites Romani. THEOPHILVS* autem docet^{h)}: Κονσιλιον ἐστὶ συνεδριον Φανερων ἀνδρων, κατα ἐήτον του ἐνιαυτου χρονον συνισαμενον ἐγινετο δε τουτο το κονσιλιον ου μων εν Ρωμη, ἀλλα και εν ταις επαρχιας. Συνισατο δε εν τω καιρω του κομβεντου. — Εν δε τη τελευταια ημερα του κομβεντου ἐγινετο το κονσιλιο, και εν ταις επαρχιας, κατα τουτον τον τροπον: προχει ο ἀρχων, και ἐκαθητο εν τω οικειω δικαστηριω, και αἶμα αὐτω ἕ. ἀνδρες, οἱτινες ἐλεγοντο παρεγγινω recuperatores — και ἐπὶ αὐτων ἐλεγοντο ἐυλο-

B 2

γοι

a) v. c. Chr. Frid. Imm. SEHORCH
in delin. hist. iur. (Witt. 1779. 8.)
§. 70. b) loc. cit. c) in diss.
II. de iur. stud. (in OELRICHS thes.
nou. Vol. II. Tom. I. p. 381.) §. 2. 3.
4. a) in praeribun. Cap. 18. et 19.
b) de far. iurispr. Rom. p. 599. c)
§. c. Lib. I. Cap. 10. d) de iuris-

diss. et imp. Lib. I. Cap. 12. (in opp.
Tom. I. p. 107.) e) in ant. Rom.
L. I. Tit. 6. §. 5. f) in progr. de
forma trib. et maiest. Pract. (Lipz.
1763) §. 8. g) fragm. Tit. I.
§. 12. h) §. 4. Inst. qui ex qu.
causs. manum. n. poss., (p. 69. edit.
Guil. Ott. REIZII)

γοι αίτιαι, ὑπο των ἐλευθεροντων ἐγνετο δε και ἐν τη Ρωμη το κοι-
 σιλιον, ἐν μια ἡμερα του κομβεντου, του Πραιτωρος καθήμενου ἐν
 τῷ οικειῷ δικαστηριῷ, και συναθεζομενων αὐτῷ πεντε συλλαγκτικων,
 και πεντε ἱπποτων Ρωμαιων. Equidem lectis his in aliorum ¹⁾ sen-
 tentiam, hoc consilium a Decemuiris stlitibus iudicandis diuersum
 statuentium, tamen eundum putauī. Vti enim totam iam aduersa-
 riorum coniecturam leuem dixit Car. BRETTVS ²⁾, ductam a
 numero decem; ita permultae sunt, quae eam plane tollant, caus-
 sae. Decemuirī stlitibus iudicandis nimirum fuere magistratus:
 Decemuirī ex L. Aelia Sentia non nisi iudices ³⁾ appellantur ⁴⁾.
 Consilium porro ex L. Aelia Sentia etiam Consules praebere pote-
 rant ⁵⁾, quibus tamen cum Decemuiris stlitibus iudicandis nullum
 negotium. Neque Vlpianus et Theophilus tantis ambagibus Prae-
 tori in manumissionibus V. Senatores et V. Equites, ciues Roma-
 nos, sed certe solum Decemuiros stlitibus iudicandis dixissent ad-
 fuisse. Quid? quod ipsum omnino Theophilum, modo eius verba
 attente legeris, de alio plane consilio loqui intellexeris.

§. X.

Haec de iuris quaestionibus. Vbi de facto quaestio mouere-
 tur: Praetor e decuriis iudicum vel iudices pedaneos, vel arbitros,
 vel recuperatores, pro causae qualitate, dabat, de quibus vero se-
 paratim agere ab hoc loco alienum est. Qui iudices, saltem pe-
 danei, ad exemplum magistratum, amicos etiam ICtos in consi-
 lium adhibuerunt ⁶⁾. *Obsecro*, inquit, CICERO ⁷⁾, C. Aquilli,
vosque, qui estis in consilio! et GELLIVS ⁸⁾: Quo primum tempore a
 Prae-

1) ZEPERNICK l. c. pag. 83. nor.
 b. k) de perant. ord. iud. ap.
 Rom. Cap. 14. §. 4. 1) Ne quis
 quales haec ita interpreteretur, ac si
 mihi ipsi contradicerem, qui §. VII.
 etiam magistratus iudicasse dici affir-
 maui. Quanquam enim hoc verum
 est: nusquam tamen magistratum
 iudicem nominatum inueni, quippe
 hoc utrumque titulus est, in quo at-

tribuendo accuratius versati esse Ro-
 mani censendi sunt. Saepius itaque
 Praetor iudicasse dicitur; iudex,
 quantum quidem scio, nunquam.
 m) L. 16. ff. de manum. vind. l. 1.
 C. de vind. lib. n) L. vn. pr. ff.
 de off. Cor. a) Ant. SCHVLTING
 de recus. iud. Cap. 6. §. 13. in diss. p.
 61. b) pro Quinctio Cap. 6. c)
 Lib. XIV. Cap. 2. et Lib. XII. Cap. 13.

Praetore lectus in iudicem sum, ut iudicia, quae appellantur priuata, susciperem: — tunc ibi amici mei, QVOS ROGAVERAM IN CONSILIVM, viri exercitati, atque in patrociniis et in operis fori celebres, semperque se circum undique distrahentibus causis festinantes, non sedendum diuini, ac nihil esse dubium dicebant, quin reus absolvendus foret.

§. XI.

Post Praetores inter magistratus maiores occurrunt *Aediles Curules*, quibus etiam consiliarios adfuisse patet ex *IUVENALI*^{a)}, qui ita queritur:

Quis gener hic placuit censu minor, atque puellae

Sarcinulis impar? Quis pauper scribitur heres?

QVANDO IN CONSILIO EST AEDILIBVS? —

De *Censoribus* vero et reliquis, qui libera iam republica in vrbe fuerunt, magistratibus nullum amplius inueni, quem adfessorem sibi adfuisse veteres retulissent. Sub Imperatoribus contra non modo praefecto vrbi, sed aliis etiam vrbanis magistratibus consiliarios adfuisse nullus dubito, quoniam eo demum tempore adfessorum vsus magis frequentari coepit. Certe Comiti largitionum *Italicianarum* *Alypius* quidam, *Augustini* acuo, *Romae* adfedit^{b)}.

S E C T I O II.

de adfessoribus magistratum prouincialium.

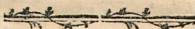
§. I.

Quae de impedimentis magistratum Romanorum, quo minus iuri dicundo pares essent, in vniuersum diximus: haec ad eos praecipue, qui prouinciis praeerant, spectant, quia, quae in vrbe inter plures diuisa erant magistratus, ad vnum praesidem, continuis etiam bellis occupatum, pertinebant munera omnia. Inter quae quam iurisdictionis exercitium praesidi difficilium, ac Praetori, fuerit, inde colligitur, quod hic, quam forte nimis sibi arduam

B 3

putaret

a) *Ser. III. v. 160. seqq.*b) *AVGVSTINVS confess. Lib. VI. Cap. 10.*

putaret quaestionem, iure suo eam ablegaret ad consilium; in provinciis vero omnes omnino quaestiones iuris ad ipsum Praesidem spectarent^{a)}; solis facti quaestionibus ad iudices minores remis-
sis^{b)}. Facile itaque reddi potest ratio, cur maior in provinciis, quam quidem in vrbe, usus adfessorum fuerit; ut adeo, quod mox probaturi sumus, eos adsumendi praesidibus imposita sit necessitas. Ob quam officii necessitatem adfessores etiam provinciales *participes*^{c)}, *adiutores Praesidis*^{d)}, *participes consiliorum*^{e)} quin *socii, pars et portio iudicum*^{f)} adpellantur. Solent etiam *Comites* dici, quam tamen appellationem caute admittas; saepius enim sub Comitibus omnes quoque reliquos Praesidis officiales, omnemque eius comitatum comprehendi, notatum est^{g)}.

§. II.

Adfessores provinciales adhiberi primum coepisse videntur, quum Proconsul et Propratores in provincias mitterentur. Puto enim, qui a Cicerone *legati* vocantur, eorum libera republica et primis sub Imperatoribus idem officium fuisse, quod deinde adfessorum. Praeter hoc enim, quod Cicero nunquam adfessores in provinciis memoret, VARRONEM habeo testem, qui: *LEGATI, ait*^{d)}, *dicuntur, qui lecti publice, quorum opera CONSILISQUE uteretur peregre magistratus*. Neque quis obiiciat, quod munus legati proconsul dignitas fuerit, MARCIANVS vero etiam liberum addidisse posse adfirmet^{b)}, ex quo, quum L. Visellia Kberti a dignitatibus prohibiti fuerint, inde ab *Andr. ALCIATO*^{c)} omnes, et recte quidem, collegerint, adfessuram dignitatem non esse. Respondeo enim, hoc ad tempora liberae republicae et Augusti, forsitan etiam sequentium aliquot Imperatorum (nam L. Viselliae aetas non

a) L. ii. ff. de Off. Praef. b) L. 8. (Lips. 1748.); Jac. CUIACIUS ad r. ff. b. 1.; L. 1. C. de ord. iud. c) L. C. de adfess. dom. et cane.; van LEEVEN. C. si rect. prou. d) L. 6. C. WEN cit. diff. I. Cap. 2. §. 3. a) de quom. et quand. iud. sent. prof. deb. lingua lat. Lib. IV. segm. 16. in Aue) L. 1. C. de adfess. f) L. 5. C. Sor. lar. ling. (p. 16. edit. Dion. GO- Theod. de iis, qui admin. (Tom. II. THOFREDI). b) L. 2. ff. de off. p. 669. edit. RITTERI) g) Ferd. adfess. c) ad r. ff. de off. adfess. Aug. HOMMEL pr. de comit. Consili. (in opp. Tom. 1.)

non adeo certa est) haud esse retrahendum. En vero, qui omnia conficit, DIONIS locum^{d)}: Περμπονται γαρ ἐς μὲν τὰ του δμου της τε βουλης λεγομενα ἔδνη, εἰ τε ταμιευοντες, οὗς ἀνὸ κληρος ἀποδείξει, καὶ εἰ παρεδρευοντες τοις το κυρος της ἀρχης ἔχουσιν ὅτω γαρ ἀν ἔρθως ἀντους, οὐ προς το ὄνομα, ἀλλὰ προς την πραξιν, ὡσπερ εἶπον, καλεσομαι, ἐπει εἰ γε ἄλλοι πρεσβευτας, καὶ τουτους ἑλληνη οντες, ὀνομαζουσι καὶ περι μὲν της ἐπικλησεως ταυτης ἀρχουτως ἐν τοις ἀνω λογοις εἰρηται. Τους δε δι παρεδρους ἀντους ἑαυτω ἑκασος αἰρεται, ἑνα μὲν εἰ ἐξατηγηκοτες, καὶ ἐκ των ὁμοιων σφισιν, ἢ καὶ των ὑποδεεσεων τρεις δε εἰ ὑπατευκοτες, ἐκ των ἑμοτιμων, οὗς ἀν καὶ ὁ ἀυτεκρατωρ δοκιμαση. Idem DIO auctor est^{e)}, Achaiae procos. mortuo, prouinciam eius inter quaestorem et adfessorem diuisam, idemque etiam post Cretae praefecti obitum factum fuisse^{f)}: vt igitur appareat, quae de amplitudine muneris legatorum Procos. apud veteres occurrunt, ea etiam ad adfessores, libera republica et primis sub imperatoribus, quadrare: ideoque legatos eo tempore ab adfessoribus diuersos iudicandi iustam deesse rationem; quanquam postea, et fortasse post L. Vifelliam latam, adfessores a legatis, quales nunc in Pandectis et Codice occurrunt, distincti et vilioris conditionis, atque illi, esse coepisse videntur. Seruatus tamen similis illorum legatorum seu adfessorum procos. splendor, in adfessoribus praefecti praetorio, Comitibus sacri palatii, aliorumque summorum magistratuum, quippe qui, posteriori quoque aeuo, saepius comitibus primi ordinis aliisque praerogatiuis ornati sunt^{g)}. Quid? quod eadem tempestate exempla quaedam adfessorum praefecti praetorio ad ipsam praefecturam euectorum^{h)} inueniantur.

§. III.

Ab adfessoribus facili negotio distinguendi sunt recuperatores, qui, vt ab vrbanis illis, quorum supra mentionem iniicimus, discer-

d) Lib. LIII. §. 12. (p. 707. edit. REIMARI).
 e) Lib. LV. §. 220. (p. 800. cit. ed.)
 f) Lib. LVII. §. 138. (p. 859. ib.)
 g) L. VII. C. Theod. de com. qui ill. ag. adf. (Tom. II. p. 105. c. ed.)

NIANI. L. 3. §. 3. ff. de vsur. iuncta L. 40. ff. de reb. cred.; PAVLI et VLPIANI. AELIVS LAMPRI-
 DIVS in Alex. Scu. (p. 122. edit. Claud. SALMASII).

h) c. c. PAPI-

scernerentur, plerumque *peregrini* recuperatores dicti sunt. Fuerunt autem iudices, ad quaestiones facti disquirendas a Praefide dati. Nam quaestiones iuris omnes ad solum Praefidem pertinebant ^{a)}; quapropter paullulum aberrasse videtur *Excell. ZEPERNICK* ^{b)}, dum omnia ea in prouinciis ad recuperatores spectasse contendit, quae Romae ad Centumuiros; hoc fretus argumento, quod *SVENTONIVS* recuperatores de libertate iudicasse referat ^{c)}, libertatis vero causae Romae ad Centumuiros actae sint. Sed vereor, ut haec probatio firma sit, quum in libertatis etiam causa quaestio facti facile obuenerit. Recuperatores autem de facto, ut diximus, iudicasse, *LIVIVS* testatur, qui: *Ea contentio, perhibet* ^{d)}, *quum prope seditionem veniret: Scipio, tres RECUPERATORES quum se daturum pronunciaisset, qui cognita causa, TESTIBVSQVE AUDITIS, iudicarent, uter prior in oppidum transcendisset? etc.* Ceterum non semper recuperatores hoc nomen sortiuntur, sed plerumque iudicum nomine veniunt. De his vero et innumeris aliis Praefidum comitibus, primo ceteroquin adpectu ab adfessoribus scernendis, qui plura legere cupit, eum ad *Iac. GVTHERIVM* ^{e)} et *M. Augustinum CAMPIANVM* ^{f)} remittimus.

SECTIO III.

de adfessoribus principum.

§. I.

Depressa Romanae reipublicae libertate omnis cum summa rerum iurisdictio ad principes transit. Qui ut haberent, quorum consilio et ope in ferendis legibus, causisque oblati dirimendis vterentur, adfessores etiam adficerunt. Iam Iulius Caesar iurisperitos quosdam adhibuit ^{a)}; Augustus vero quum dielaturam susceperet, XV. Senatores in sex menses adsumsit ^{b)}, deinde, summa potestate A. V. C. DCCXXXV. sibi demandata, XX. viros annuos adfessores

a) L. 8. ff. de off. Praef.; L. I. off. et potest. magistr. Rom. (Geneu. C. de ord. iud. b) ad sicc. p. 87. 1725. 4.). a) L. 2. §. 44. ff. de nec. c. c) in *Vespas. Cap. 3. orig. iur.* b) *XIPHILINVS in d) Lib. XXVI. Cap. 48. e) de Augusto (p. 70. edit. Hour. STE-off. dom. Aug. (Paris 1624 4.). f) de PHANI).*

fessores a Senatu sibi adiici voluit ^{c)}. Qui adfessorum habendam mos a sequentibus Imperatoribus seruatus ^{d)}, hanc postea mutationem subiit, vt minoribus causis auditorio principis, in quo omnia adhuc tractata fuerant, relictis, maioribus publicisque causis nouum et sanctius constitueretur sub Consistorii nomine consilium ^{e)}. Iam vero, vt duplex Consistorii et Auditorii: ita duplex etiam Comitum Consistorianorum et Adfessorum nomen fuit, quod e ZOSIMO ^{f)} bene obseruauit *Mein. TYDEMANVS* ^{g)}. Verum, aucta Consistorii Comitumque Consistorianorum dignitate, Adfessorum principis honores valde imminuti sunt, et, auditorio cum ipso consistorio iterum demum coniuncto, totum eorum nomen euauit.

CAPVT III.

de officio et iuribus adfessorum.

§. I.

Officium adfessoris, de quo iam generatim quaedam diximus, in quibus versetur, singula enumerat PAVLVVS ^{a)}: *Omne officium adfessoris, quo iuris studiosi partibus suis funguntur, in his fere causis constat, in cognitionibus, postulationibus, libellis, edictis, decretis, epistolis.* Adfessorum igitur erat, vt primum in cognitionibus instituendis magistratui adessent: neque tamen iis causas audire et decidere, absente Praeside, permittebatur, hanc quidem ob causam, quod multo melius ac perfectius coram ipsis administratoribus, illis, quorum inter sit, causae moueantur, terrore imminente, exhibitis testibus, et omnino causa propriam habente honestatem, quam si apud pedaneum iudicem decernantur, in nullo consiliariorum officio distante ab illis ^{b)}. Quod posterius non sic accipias, quasi adfessoris

e) *Id. ibid. (p. 96. cit. ed.)* d) *Cap. 30. §. 8.* g) *in Vlpio Mar. cello (in OELRICHS thes. nou. Vol. I Tom. I. pag. 1.)* Cap. 6 §. 2. a) *Cap. IV. p. 341. et CAMPANVS l. c. Lib. II. p. 640.* e) *GVTHERRVS Lib. II. Cap. 17.* f) *Lib. V.*

ris et iudicis pedanei officia omnino eadem esse Imperator dicat; vis enim horum verborum et totius sanctionis haec est: officio Consiliiarii non maiorem splendorem inesse, quam iudicis pedanei; neque igitur causae plus honestatis accedere, si apud consiliiarium, quam si apud iudicem pedaneum tractetur; quae autem res, verendum esse, ne, sublato terrore, a magistratus praesentia partibus forte iniecto, nimipam temere lites moueantur et protrahantur. Quod si autem nihilo minus consiliiarii causas audissent, hanc Iulianus poenam statuit^{c)}, ut, si aduocati essent, expellerentur ab eloquentissimorum aduocatorum collegio; si vero aduocati non essent, sed alii quidam, ut etiam cingulo, si quidem haberent, priuarentur, et decem librarum auri castigationem incurrerent.

§. II.

Altera officii pars in *postulationibus* occupabatur, ut nimirum Consiliiarii viderent, an utique recte se haberent: tertia vero in *libellis*, supplicibus puta, examinandis, honestae licitaeque sint, an minus? de quo postea referebant ad Praesidem. Ipsi enim libellis subscribere, hoc est, quid fieri placeat, subnotare prohibebantur; exilii poena, si contra fecissent, in ipsos statuta^{d)}. Denique et in *edictis* proponendis, interponendisque *decretis* ope consilioque magistratui adfiteri tenebantur. Tandem in concipiendis *epistolis*, quibus forte ad principem relationes fiebant, officium suum praestabant. De quibus omnibus prolixè exposuerunt *Guil. MARIANVS*^{e)}, *Barthol. Leon. SCHWENDENDOERFER*^{f)}, *CAMRIANVS*^{g)} et *van LEEVWEN*^{h)}.

§. III.

Iam vero quaestio occurrit nobilissima haec: *necessarione adfessores a magistratibus adhibendi fuerint, an omitti potuerint, si ipse magistratus ius intelligeret?* Omnes, quos quidem adii scriptores, qui rem Romanorum iudiciariam attigerunt, adfessores, ob solam quippe magistratuum imperitiam introductos, si hi ipsi ius nossent, ne

^{c)} *ibid.* §. 1.   ^{d)} *L. 2. C. de*   ^{f)} *in diff. de Adfess* (Lips. 1635.)
Adfess.   ^{e)} *in paratit. ad r. ff. Cap II §. 1.*   ^{g)} *cir. loc.*   ^{h)} *cir. de off. Adf. (in opp. Tom. II. p. 168.); diff. 1. §. 11.*

ne adsumtos quidem, nedum necessarios fuisse, affirmant: saltem, si adsumi deberiat, eorum monita Praesides, iura ipsi callentes, spernere potuisse, contendunt. In qua opinione etiam versatur vir post fata adhuc magnus et venerandus, *Ioh. Theoph. SEGER*, qui: *Sed non magis, inquit^a), Scabinos cum veterum Romanorum magistratum adfessoribus et consiliariis compares, quorum illi prudentia in iure et facto cognoscendo potuerint uti et non uti, et, si quis praefectus vel praeses satis sibi ipse sapere videretur, monita adfessorum jusque deque habere, ac, quod ipse rectum bonumque iudicaret, ad arbitrium libidinemque decernere.* Nam hanc adfessorum sortem apud Romanos fuisse, vel ex titulo Codicis de Adfess. Dom. et Cancell. clare apparet. Verum enim vero, licet de adfessoribus, qui in ipsa urbe, libera republica, fuerunt, id fortasse dici posse largiamur; tamen de magistratum sub Imperatoribus, et Iustiniani in primis tempore, consiliariis, ad quos etiam Segerus maxime respexit, ut aliter sentiamus, multis rationibus commouemur.

§. IV.

Primum enim iam Papiniano, quem tamen iuris ignarum haud putauerim, Ulpianum et Paulum in praefectura praetorio adfessores fuisse constat^a). Deinde ipsi Triboniano, iuris nostri concinatori, Iustinianus, ut adfessorem adsciscere ne moretur, praecipit, et sic praecipit, ut necessitas huius rei ex ipsis principis verbis clare appareat. Ita enim^b): *FESTINABIS etiam CONSILIARIUM, et quicumque fuerit circa te, adsumere virum optimum, et purum undique, et contentum iis, quae a fisco dantur. Et, si quid praeter spem accesserit, et non inueneris eum custodientem tibi fidem iustam: illum quidem expelles, ALIO VERO VTERIS CONSILIARIO, legem et iustitiam cum puris seruante manibus.* Porro sacratissimus Imperator, neque adfessoris vsum, neque eius adsumti monita sperni posse, his probat^c): *Nostri administratoribus adsumtis MODIS OMNIBUS etiam ADSESSORES, et ea, quae lo- gum sunt, explicantes, et occupationes adimplentes eorum: quoniam*

C 2

multis

a) in progr. de differ. iud. et magistr. iur. dic. ap. Germ (Lipf. 774.) iunct. L. 40. ff. de reb. cred. b) Nov. gistr. iur. dic. ap. Germ (Lipf. 774.) XVII. Cap. 5. §. 2. c) Nov. de 15. a) L. 3. §. 3 ff. de usur. LXXXII pr.

multis detenti curis, quas apud nos habent, merito **IVDICIORVM** **COMPLEMENT PARTEM**, per suorum praesentiam adfessorum. Et multo adhuc clarius alio loco ^{d)}: Qui sumunt administrationes — aequi sunt in iudiciis, — omnemque iustitiam in publicis privatisque documentis seruantes: **ET NON IPSI SOLI HOC AGENTES**, sed etiam **SEMPER CONSILIARIVM talem SVMENTES**, et qui circa eos sunt omnes, ut non videantur illi quidem innoxii esse, per alios autem furentur et delinquant: hoc quod magis turpe est, ut et participes iniustitiarum sumant. Praeterea haec omnia pro nostra militat sententia, quod adfessoribus inde a Pescennino Nigro Imp. salaria de publico data fuerint ^{e)}. Anne enim, qui ab imperitis solum magistratibus ad regendam eorum incitiam adsumuntur, a peritis vero non adsumi, aut monentes aliquid sperni possunt, anne, inquam, his salarium *de publico* assignabitur?

§. V.

Denique etiam huc facit, tum quod passim *pars et portio iudicum participesque consiliorum* adfessores in legibus ^{a)} appellentur, tum quod chartis iudicum semper signa sua addere iubeantur ^{b)}. Plures tandem veterum auctorum nobis adsentiunt, e quibus duorum tantum manes euoco, necessarios, Imp. temporibus, adfessores participesque sententiarum tam in vrbe, quam in prouinciis, satis, ut opinor, euincuntium. Primus prodeat **AVGVSTINVS**, cuius haec de potestate adfessoris vrhani narratio ^{c)}: **ALYPIVS ROMAE ADSIDEBAT Comiti largitionum Italicianarum**. Erat eo tempore quidam potentissimus Senator, cuius et beneficiis obstricti multi, et terrori subditi erant. Voluit sibi licere, nescio quid, ex more potentiae suae, quod esset per leges illicitum; **RESTITIT Alypius: promissum est praemium; irrisit animo: praetentae minae; calcavit: mirantibus omnibus iniustitiam animam**. — Ipse autem iudex, cui Consiliarius erat, quamuis et ipse fieri nollet, non tamen aperte recusabat; sed in istum causam transferens, **AB EO SE NON PERMITTI** *affere.*

d) Nov. VIII. Cap. 8. pr. e) AEL. ad min. (Tom II. p. 669. ed. RITT.) SPARTIANVS in Pesc. Nigro (p. b) L. ult. §. 2. C. de Adfess. c) Cor. 77. ed. SALMAS.) e) L. 1. C. fess. Lib. VI. Cap. 10. de Adfess.; L. 5. C. Theod. de iis, qui

offerbat; QVIA ET RE VERA, SI IPSE FACERET, ISTE DISCEDERET. Alter, qui de adfessoribus in prouinciis testatur, ACHILLES TATIVS esto, qui haec ^{d)}): Ἐπαναστηθεὶς Θεσσαλονδρῶν προεδρὸς μεχρὶ μονον ὀμμάτων προεδρὸς εἰ ὄντος τα σα ποιεῖ· μαλλον δε ἴσα ἔσσι σὺν σὺ μὲν γὰρ συμβουλοὺς ἔχεις, καὶ οὐδεν ἄνευ τούτων ἔξεσι σοι.

§. VI.

Quoniam itaque magistratus sententias suas de consilio adfessoris ferre debebant: aequitatis etiam ratio postulabat, vt nec ipsi, si contra ius peccatum esset, nisi forte quid dolose egissent, sed ipsorum teneretur consilium. Confirmat hoc PAVLVS ^{a)}): Si ADSESSORIS imprudentia ius aliter dictum sit, quam oportuit; non debet hoc magistratui officere, sed ipsi adfessori. Quapropter etiam ab Arcadio et Honorio Impp. saluberrime erat constitutum ^{b)}), vt post depositam adfessores administrationem residerent per L. dies in prouincia, vtque pro confesso haberetur, qui, accusatus huiusmodi, personam subtraxisset.

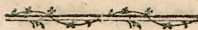
§. VII.

Ne tamen adfessura onus videretur: salaria adfessoribus debentur ^{a)}), quae, quum, Pescennini Nigri aetate, ab ipsis, quibus adfidebant, magistratibus praestita fuisse videantur, hic Imperator de publico constituit ^{b)}); deinde vero solui omissa, renouauit Alexander Seuerus ^{c)}). Sed mox iterum in desuetudinem abierunt, quum honorificentia sua, speque amplissimorum munerum latis remunerati adfessores censerentur ^{d)}). Tandem recentiori tempestate salaria rursus ^{e)} et annonae ^{f)} a fisco data sunt. Praeter haec

C 3

ab

d) de Clitoph. et Leucipp. amor. Theod. Tom. I. p. 78. cir. edit.)
 (p. 499 edit. Claud. SALMASII.) b) AEL. SPARTIANVS l. c. c)
 a) L. 2 ff. quod quisque iur.; Des. AELIVS LAMPRIDIVS in Alex.
 HERALD. l. c. Lib. I. Cap. 8. (in C. Sen. (p. 150. ed. cir.) d) L. I. C.
 Theod. RITTERIANO Tom. I. p. 77) de Adfess. e) L. 2. §. 19 C. de off.
 b) L. 3. C. de adfess. a) cf. Per. praepr. praes. Afr. f) L. vn. C. de
 NVRG. clef. Lib. I. Cap. 9. (in C. annon. et cap. adm. et cor. adfessor.

ab Honorio et Theodosio Impp. id. indultum, vt, quaecumque licitis et honestis lucris, dum adfideret, sibi quis comparasset, ea omnia velut castrense peculium habeat, patrisque post obitum vindicet^b). Neque minus adfessoribus, deposito munere, immunitas ab omni iudiciorum onere, seu militarium, seu ciuiliu iudicium, concessa est^h). Taceo de aliis iuribus praecipuis, nimirum, quod adfidentes reipublicae causa censerentur abesseⁱ), ideoque, si modo maiori magistratui adfiderent, excusationem haberent ab aliis muneribus tutelisque suscipiendis^k); et quae sunt reliqua.

§. VIII.

Adfessor ceterum, vti a magistratu adsumi, ita ab eo etiam, si officio non recte fungeretur, ante anni lapsum deponi^a); bonus vero cognitus, etiam secundo et tertio poterat adiungi^b). Ortum tamen ex eadem, in qua adfideret, prouincia ne volenti quidem praesidi ultra IV. menses priores, in quibus forte alius consiliarii copia non esset, retinere fas erat^c), nisi speciali principis rescripto id concessum esset^d). Cuius prohibitionis hanc fuisse rationem, ne quid amicitii cognationibusque adfessor daret, quiuis facile perspicit. Erat autem illa adeo seuera, vt publicatio bonorum accusatioque criminis publici adfessori, si spreuisset eam, immineret^e). Consiliarius tamen curatoris reipublicae, nec salario publico fruens, ab hac lege solutus erat^f).

Haec vero de Adfessoribus Romanorum magistratuum dista sufficiant.

g) L. 2. C. Theod. de Adfess., ibique Iac. GOTHOFRED. (Tom. I. p. 77. ed. RITTERI); L. 7. C. de Adfess. h) L. 11. C. h. r. i) L. 32. 37. 38 ff. ex qu. caus. maior. k) L. 12. §. 1. ff. de excus. et vac. man. a) Nou. XVII. Cap. 5. §. 2. b) L. 12. C. de Adfess. c) L. 1. C. Theod. de Adfess. ibique GOTHOFRE- DVS (Tom. I. p. 73. ed. RITT.); L. 10. C. de Adfess. d) L. 57. 38. e) L. 10. C. de Adfess. f) L. fin. ff. de off. adfess.

COROLLARIA.

I.

*Nullum omnino subditi, erga principem, qua talem, ius est; sed
absolutissima solum ei incumbit parendi obligatio.*

II.

*Principi cum ius vitae et necis in subditos, tum potestas in reliqua
eorum, quae iura quaesita vocant, competit. Quippe quae
omnia, ad principem relata, iura quaesita esse desinunt.*

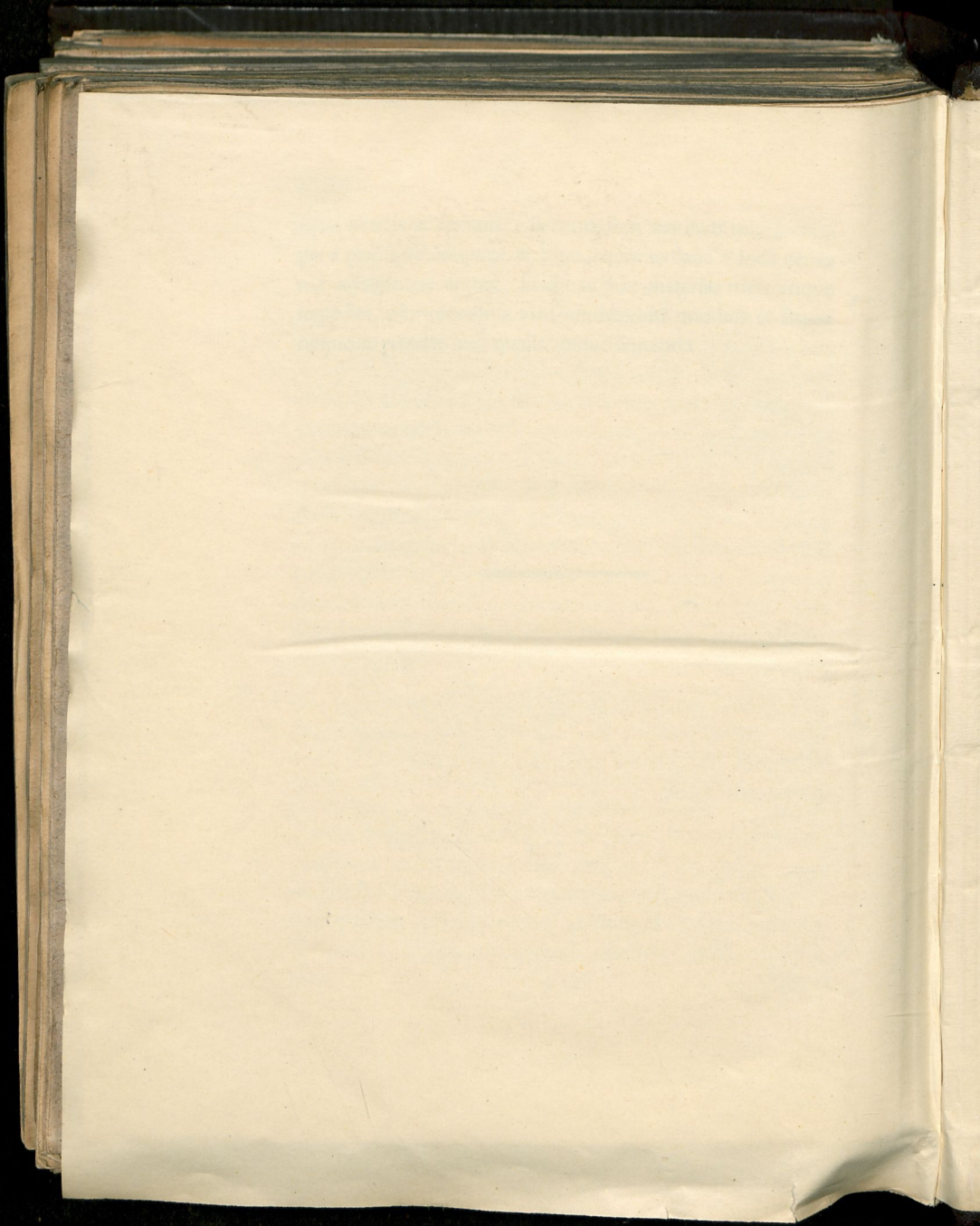
III.

*Procreatio sobolis neque naturali, neque civili iure, verus matri-
monii finis dici potest.*

ULB Halle
003 335 402

3

St.

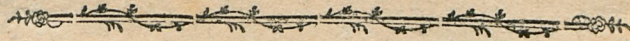

HISTORIA IVRIS CIVILIS.

178722

DE

ADSESSORIBVS MAGISTRATVVM
ROMANORVM

QVAM

AMPLISSIMO PHILOSOPHORVM ORDINE

CONSENTIENTE

DISCEPTATIONI PVBLICAE PROPOSVIT

IOHANNES FRIDERICVS THEODORVS
ROLLE

LIBERALIVM ARTIVM MAGISTER ET IVRIS VTRIVSQVE
BACCALAVREVS

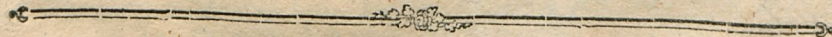
VINDICE

ADOLPHO LEBERECHE GRAICH

DRESDANO

LIPSIAE D. IIII MART. MDCCCCLXXXVII

EX OFFICINA KLAU BARTHIA.

2. 1. 0